

Nagy Enikő – Horváth Zoltán – Slezák-Bartos Zsuzsanna

A turizmus- és az oktatásfejlesztés összefüggései a Duna régióban

ABSZTRAKT

A tanulmány célja a turizmus és a felsőfokú turisztikai képzések elemzése a Duna régióban. Ehhez kutatásunk során áttekintettük a Duna régió turisztikai vonzerőit, megvizsgáltuk a turizmusfejlesztés lehetőségeit, melyekkel kontextusba hoztuk a felsőfokú képzésrepertoárt. Elsősorban a Duna menti megyékre orientálódtunk Szlovákia, Magyarország, Horvátország, Szerbia, Románia és Bulgária területein. Célunk, hogy a Duna régió stratégiai pilléreihez hiánypótló munkát nyújtsunk annak tekintetében, hogy elősegítsük az oktatási és kutatási innováció koordinációját, ami egyben hozzájárul a turizmus fenntartható fejlődéséhez. Az oktatási helyzetkép megalkotásához elsősorban dokumentumanalízist, adatgyűjtést és adatfeldolgozást használtunk, mint kutatási módszereket.

BEVEZETÉS

Az általunk készített tanulmány célja egy felsőoktatás helyzetkép megalkotása, mely – reményeink szerint – segítheti egy intézményközi párbeszéd kialakítását a régió országaiban. Magyarországon és több környező országban is folyik jelenleg felsőfokú turizmusképzés és annak fejlesztése, megfelelő a bolognai rendszer szigorú feltételrendszerének. Ehhez kapcsolódóan szeretnénk egy összefoglaló képet adni a felsőbb szintű turizmusoktatásról.

Ezzel párhuzamosan a turizmusoktatás speciális problémáit, fejlesztési lehetőségeit kívánjuk vizsgálni, ezekre megoldási javaslatokat szeretnénk nyújtani.

A tanulmány öt fő tartalmi részből tevődik össze:

- A Duna régió bemutatása
- A régió legfontosabb turisztikai vonzerőinek ismertetése
- A turizmusfejlesztés lehetőségei a régióban
- Az oktatási helyzetkép felvázolása
- A vonzerők megjelenésének vizsgálata a turizmusképzésben
- A régió turisztikai vonzerőire alapuló oktatásfejlesztési lehetőségek

Az első fejezetben a Duna régió földrajzi elhelyezkedését, tagországait, létrejöttének céljait kívánjuk bemutatni. Ezt követően vizsgáljuk a régió legfontosabb turisztikai vonzeróit, látnivalóit, majd a turizmusfejlesztés lehetőségeit. A negyedik fejezetben a felsőfokú turizmusoktatás rendszerének vizsgálatával szeretnénk felállítani egy felsőoktatási helyzetképet a régióban, különös tekintettel a Bologna folyamat által generált változásokra. A turizmus fenntartható fejlődéséhez szorosan kapcsolódik a képzési rendszerek koordinációja, együttműködése. Ezért a turisztikai vonzerók megjelenése fontos hangsúllyal bír a képzési területen való megjelenítésükben is. Az ötödik fejezetben megvizsgáljuk, hogy milyen szinten vannak jelen a turisztikai látnivalók az egyes országok Duna menti turisztikai képzési rendszereiben, intézményeiben. Felmérjük, melyek azok a turisztikai vonzerók, amelyek hiányoznak a képzésekből, esetlegesen ismétlődnek, aminek köszönhetően a régió területén a turizmusoktatás átalakítása, ésszerűsítése szükséges lehet. Végül az idegenforgalmi vonzerókra alapuló fejlesztési lehetőségeket szeretnénk javasolni az oktatás területén, illetve megoldásokat ajánlani a fejlesztési gátak feloldására a hazai és nemzetközi együttműködés tekintetében.

1. A DUNA RÉGIÓ BEMUTATÁSA

A Duna Közép-Európa legbővizűbb folyama és világviszonylatban a legtöbb államon folyik keresztül (BIZUBOVÁ et al 2000). A Duna régió védelmében, illetve a Duna fenntartható kihasználása érdekében folytatott együttműködésről szóló egyezmény (DUNAVÉDELMI EGYEZMÉNY 1994) értelmében a Duna régió tizennégy államot foglal magában, melyből nyolc az Európai Unió tagállama. Az együttesen több mint 260 millió lakossal rendelkező dunai szomszédállamok rendkívül jelentős és óriási lehetőségeket rejtő térséget alkotnak Európában. Az együttműködés földrajzilag az alábbi országokat érinti: az Unión belül Németországot (Baden-Württemberg és Bajorország), Ausztriát, a Szlovák Köztársaságot, a Cseh Köztársaságot, Magyarországot, Szlovéniát, Romániát és Bulgáriát, az Uniót kívül pedig Horvátországot, Szerbiát, Bosznia és Hercegovinát, Montenegrót, a Moldovai Köztársaságot és Ukrajnát (a Duna menti régiókat (1. ábra).

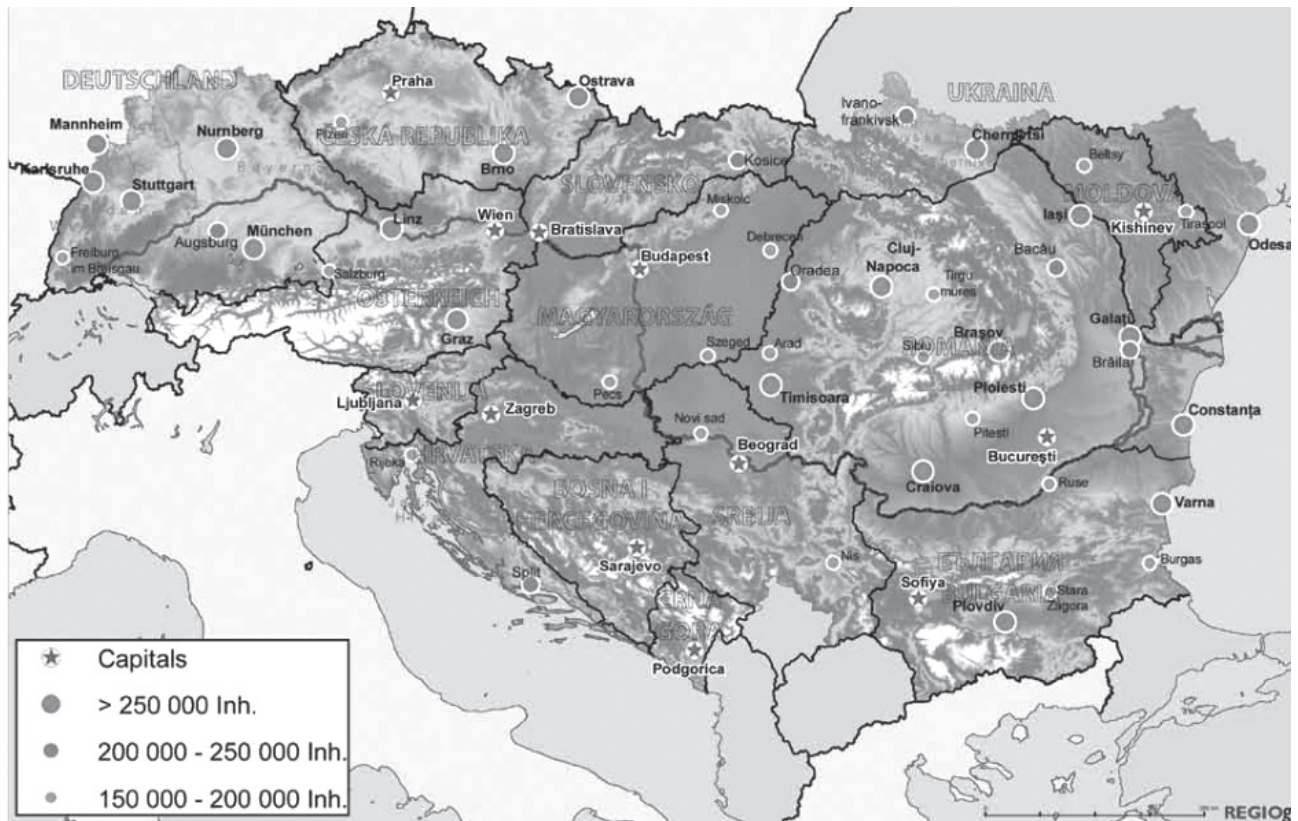
A makrorégiók és a rájuk vonatkozó stratégiák létrehozásával az Európai Unió értéket teremt, valamint az együttműködés új, hatékonyabb formái előtt nyit teret, elősegítve a jószomszédi kapcsolatok ápolását, építését. Kialakításuknak nem célja új határok létrehozása.

A régió számos területének természeti szépsége egyedülálló, ezen felül eseménydús történelmi háttérrel, páratlan örökséggel és kulturális gazdagsággal bír. Óriási fejlődési lehetőség rejtőzik benne. Jó oktatási rendszerrel és számos egyetemmel rendelkezik, az oktatási intézmények minősége azonban általában eltérő. A régióban is az oktatásnak és a képzésnek a munkaerő-piaci igényeket kellene kiszolgálnia, valamint támogatnia kellene a diákok régió belüli mobilitását is.

2. A LEGFONTOSABB TURISZTIKAI VONZERÓK A DUNA RÉGIÓBAN

A turizmus egyre jelentősebb hozzájárulást nyújt a régió fejlődéséhez (DUNA RÉGIÓ AKCIÓTERV 2010). A fenntarthatóság kell, hogy a legfontosabb kritérium legyen a fejlesztés során. A folyók általában a turisztikai kínálat fontos elemei, amelyek kiváló lehetőséget adnak nemcsak a vízi turisztikai tevékenységekre, hanem a térség természetes közlekedési útvonalon történő megismerésére is.

1. ábra: A Duna-régióra vonatkozó Európai Unió stratégia kiterjedése

Forrás: Panoráma Inforégió,37, 27 p.

A Duna mentén világvárosok találhatóak és nincs a világon még egy olyan folyó, melynek partján ennyi főváros terülne el. A legismertebb városok Bécs, Pozsony, Budapest, Eszék, Újvidék, Belgrád, Szófia, Bukarest, Varna. A „folyó legdunaibb” városának Budapestet tartják” (Szabó B – Rózsa Gy 2004, 63), mert a főváros szíve, gerince a folyam és a Parlament is a Duna partján áll. Fővárosunkban a Duna két partjának panorámája és a Budai Várnegyed 1987 óta a világörökség része.

A régió számos településén találunk római kori emlékeket. Bad Deutsch-Altenburgban található a Carnantinum régészeti múzeum, Petronell-ben pedig a Carnantum Régészeti park. Szlovákiában Iza község határában római katonai tábor maradványaira leltek a régészek, ez a Castellum Romanum. Hazánkban római kori leleteket találtak például Győrben, Szönyben, Esztergomban, Nyergesújfalun. Különleges látványt nyújt Pliszka romvárosa is, amely az első bolgár királyság (681-693) központja volt.

A Duna partjain számos vallási emlék, kolostor található. A legismertebbek talán a beuroni apátság és a weltenburgi kolostor Németországban, a melki apátság Ausztriában, az esztergomi bazilika, a Velika Remeta és a krusedoli kolostor Szerbiában, valamint a lenyűgöző sziklamonostor Ivanóvban. Nem csak a kolostoralapítók, hanem a várurak is előnyben részesítették a Dunára néző fekvést. A folyó egész hosszát éber erődítmények kísérik, jelezvén, hogy minden korban harcászati, sőt stratégiai jelentőséget tulajdonítottak a víznek. Évente több ezer turista látogat a németországi Wildstein várába, a sigmaringeni Hohenzollern várba, a Wörlitz menti Harburgba, Prunn várába, a visegrádi fellegrvárba, a Komáromi erődrendszerbe, a budai várba, a szerbiai Galambóc várába, vagy a vidini Baba Vida Erődbe. Több, eredeti állapotába helyreállított kastély is várja a régióban a turistákat, mint például a rajkai Zichy kastély, a Hédervári kastély és a gödöllői Grassalkovich kastély.

A régió környezeti és természeti értékekben is igen gazdag. Kivételes növény- és állatvilág, értékes vízkészlet és csodálatos táj jellemzi, amelyeket feladatunk fenntartható módon megőrizni, illetve helyreállítani. Ilyenek például a Dunai Rétek Nemzeti Park, a Zurányi tölgyes és legelő természetvédelmi terület, a Miklóshalmi sztyepp természetvédelmi terület, a Kis-Kárpátok tájvédelmi körzet, a Lahóti-mocsarak, a Duna-Ipoly Nemzeti Park, a Duna-Dráva Nemzeti Park, a Gemenc, a Kazán-szoros (amely az Al-Duna legszebb része), az 1971-ben épült Vaskapu-erőmű, a Ruszenszki Lom Nemzeti Park és a Duna-delta, amely 1991 óta az UNESCO Bioszféra Rezervátumai közé tartozik.

A folyó partjain számos olyan település található, amely gazdag gyógy- és termálvizekben. Ilyenek például Bad Deutsch-Altenburg, Budapest, Herkulesfürdő, amely a Monarchia leghíresebb fürdőhelye volt, Dunaszerdahely, Nagymegyer, Mosonmagyaróvár, Komárom, Harkány és Várna. A gyógy- és a termálfürdők a turizmus más formáihoz kapcsolódva, de önállóan is vonzerőt jelentenek a régióba utazók számára.

A Duna térség sajátossága a történelmek, kultúrák, etnikumok, vallások, piacok, társadalmak és államok széleskörű és sokszínű öröksége. A kultúra területén megkötött nemzetközi (pl.: UNESCO) egyezményekkel összhangban a kultúra erősíti a befogadást, a nyitottságot, valamint egymás elfogadásának, kölcsönös tiszteletének az értékeit. Elősegíti a közösségek közötti megbékélést és a társadalmi-gazdasági fejlődést a regionális együttműködésen és a kultúrák közötti párbeszeden keresztül, miközben biztosítja a fenntarthatóságot és a közös akciók folytonosságát. A turizmus részben kapcsolódva a kultúrához és örökségvédelemhez, egyre meghatározóbban járul hozzá a gazdasági növekedéshez. Ezért fokozott igény mutatkozik a Duna turisztikai pozícionálására, egy egységes turisztikai arculat kialakítására.

A különböző nemzetiségek közötti kapcsolat erősíti a kreativitást, és megfelelő alapot jelent az innovációhoz és gazdaságfejlesztéshez. A turizmus kulturális megközelítése javítja a térség vonzerejét a turisták felé. Ez indokolhat közös fellépést a marketing területén, nemzetközi kiállításokat és eseményeket, csereprogramokat az irodalom, zene és művészetek területén, kutatási és innovációs kooperációkat az örökségvédelmi, kulturális és turisztikai kérdésekben, együttműködést a történelmi emlékművek megőrzése érdekében.

A tíz országot átszelő Duna ezért a hazai turisztikai kínálatnak is egyik meghatározó eleme lehet, ha a jelenleginél tudatosabban foglalkozunk vele. Magyarországon a Duna-mentét az eleven és sokszínű kulturális hagyományok, a nagyterjedésű védett természeti, tájképi, kultúrtörténeti értékek jellemzik. Ennek ellenére az ország egyetlen nemzetközileg is versenyképes turisztikai célpontja Budapest, miközben a turizmus jelentősége a Dunakanyarban és a Ráckevei (Soroksári) Duna-ágban, valamint a kulturális örökségben gazdag városi központokban (Győr, Komárom, Esztergom, Visegrád, Kalocsa, Baja stb.) egyaránt hangsúlyos. További értékes, de még kihasználatlan adottságok a térségben:

- 412 km-es, döntően természetes folyópart, élőhelyekben gazdag szigeteivel és mellékág-rendszerével; kiterjedt hegyvidéki erdőségei és világhírű nagyvad-állománya (Börzsöny, Gemenc, Béda-Karapancsa);
- tájtermékei (bogyósok, kalocsai paprika stb.) és tradicionális borvidékek (Pannonhalmi, Ászár-Neszmélyi, Etyek-Budai, Tolnai, Szekszárdi, Mecsekaljai, Hajós-Bajai, Kunsági);
- sokszínű kulturális öröksége (ősi mesterségek, gasztronómia, kisebbségi hagyományok).

2. ábra: Az esztergomi bazilika a Dunáról

Forrás: Falu Város Régió 2009/1. *abra2.png*

3. A TURIZMUSFEJLESZTÉS LEHETŐSÉGEI A DUNA RÉGIÓBAN

Annak érdekében, hogy a Duna a „régio főutcájává váljon” élményszerűvé kell tenni a folyón a közlekedést és a parti turisztikai szolgáltatásokat. A természet közeli élmények kínálata a kézi vagy motoros meghajtású vízi járművek használatától függően változatos lehet. A legfontosabb fejlesztési feladatok közé tartozik a vízi határállomások korszerűsítése, a kikötők és kapcsolódó szolgáltatások (szálláshely, vendéglátó egyéb programok) kínálatának bővítése, komplex marina szolgáltatásokat nyújtó létesítmények kialakítása. Elengedhetetlen a kikötői és a navigációs infrastruktúra fejlesztése, amely hozzájárulhat a turistahajók és a magántulajdonban lévő yachtok forgalmának növekedéséhez.

A Duna régióban előtérbe kell, hogy kerüljön a versenyképes és környezetbarát turizmus megteremtése. Ez magában foglalja kerékpáros és túraútvonalak kialakítását a Fekete Erdőtől a Fekete Tengerig, valamint a kombinált vasúti, kerékpáros és hajós útvonalak fejlesztését. Utóbbival kapcsolatosan lényeges a menetrendek összehangolása és a kerékpárok szállítására alkalmas járművek üzemeltetése. A határokon áthaladó utak előnye, hogy lehetőséget adnak az emberek, a kultúrák, a települések és a szolgáltatások összehasonlítására.

Biztosítani kell a turizmusban dolgozók megélhetését a turisztikai vállalkozások erősítésével, hálózataik építésével, a tájtermékek turisztikai terméké fejlesztésével, az adottságokon alapuló arculattervezéssel, turisztikai desztináció menedzsment szervezetek működtetésével, internetes Duna menti turisztikai portál fejlesztésével, valamint az életminőséget javító infrastrukturális beruházások megvalósításával. A turizmus területén működő vállalkozások jelenleg elsősorban pályázati pénzből tudnak fejleszteni, keresett volt például a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség az Új Széchenyi Terv keretében megjelent „Mikrovállalkozások fejlesztése” című (GOP-2011-2.1.1/M kódszámú) pályázati kiírása, melynek beadási határidejét meghosszabbították 2013. február 28-ig.

A jelenlegi turisztikai infrastruktúra differenciált szálláskínálat megteremtésével, termálfürdők és hozzá kapcsolódó szolgáltatások fejlesztésével, főváros-környéki közlekedési csomópontokban nagy befogadóképességű szabadidő és sportközpontok kiépítésével, vasútvonalak turisztikai haszno-

sításával, az aktív turizmus feltételeinek javításával, sétányok kiépítésével, információs központok létrehozásával javítható.

A turisztikai attrakciók bővítése érdekében elő kell segíteni a Duna-menti térség turisztikai vonzerejének fejlesztését az épített és kulturális örökség bemutathatóságának javításával, a helyi tradíciókon alapuló rendezvények népszerűsítésével, a természet közeli turizmust szolgáló infrastruktúra fejlesztésével, a tavak, holtágak, mellékágak és szigetek rehabilitációjával és fenntartható hasznosításával, valamint a közlekedési csomópontok vonzáskörzetében az üzleti/konferencia turizmus feltételeinek elősegítésével.

A környezeti célok elérése érdekében biztosítani kell a táji-természeti értékek megőrzését az ökológiai értékek védelmével, az erre irányuló határon átnyúló programok kialakításával, valamint a tájvédelem és a tájrendezés megvalósításával, a környezeti kockázatok csökkentését az árvízi kockázatot és a károkat csökkentő területhasználat ösztönzésével, a „teret a folyónak” megoldások erősítésével, az ár- és belvízvédelmi műszaki elemek fejlesztésével, valamint a mozgásveszélyes partszakaszok rendezésével.

Mint láthattuk, ennek az óriási területnek számtalan természeti- és társadalmi erőforrása van, kínálati elemeinek hasznosításához elengedhetetlen a jól felkészült humán erőforrás. Humán fejlesztések terén támogatni kell a Dunához kötődő hazai és nemzetközi a térségi együttműködéseket, a turisztikai és nyelvi képzéseket, valamint a helyi társadalom környezettudatosságának növelését.

Az Európai Bizottság egyik legsikeresebb és legismertebb programja az Erasmus, amelynek célja az európai felsőoktatási intézmények közti mobilitás elősegítése, mostanáig több mint 2,7 millió egyetemi hallgató mobilitását segítette elő Európában (Tempus Közalapítvány, 2013). A pályázat maximum 5 hónapos időtartamra teszi lehetővé a tandíjmentes külföldi tanulmányokat az EU országokban, Norvégiában, Horvátországban és Törökországban, de lehetőséget nyújt a hallgatók számára szakmai gyakorlat eltöltésére is külföldön. Az Erasmus elősegíti az egyetemi oktatók és az adminisztratív személyzet mobilitását is, a tanulmányutak során a résztvevők hasznosítható tudást és gyakorlatot szerezhetnek.

Egy másik, a hallgatói és az oktatói mobilitást elősegítő, közép-európai felsőoktatási intézmények között létrejött program a CEEPUS. A hálózatokban részt vevő felsőoktatási intézmények a CEEPUS Bíráló Bizottság döntésének megfelelő hónapszám (kvóta) erejéig küldhetnek és fogadhatnak hallgatókat és oktatókat egy tanévben. Az oktatói mobilitás célja elsősorban oktatói tevékenység, melyhez társulhat kutatás és konferencián való részvétel is (www.ceepus.info).

Csak a visegrádi országokat érintő pályázatokat támogat a Visegrádi Stratégiai Program, a projektekben legalább 3 V4 országnak részt kell vennie. Az elnyerhető támogatás összege a projekt költségvetésének legfeljebb 70%-a lehet, a támogatást 6001 eurótól lehet kérvényezni. Preferált területek a kulturális együttműködés, az oktatás, a diákesere, a határokon átnyúló együttműködések és a turizmus (www.visegradfund.org).

Mint a tanulmány eddigi fejezeteiben láthattuk, a turizmus és az oktatás szoros kapcsolatban állnak egymással, egyik sem létezhet a másik nélkül. A következő fejezetben a turizmusoktatás jelenlegi helyzetét mutatjuk be, majd javaslatokat teszünk fejlesztésére, átalakítására, ésszerűsítésére a turisztikai vonzerők és az egyes intézményekben folytatott képzések figyelembevételével.

3. ábra: A parlament a Dunáról

Forrás: Falu Város Régió 2009/1.

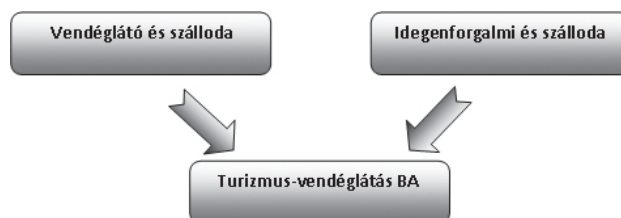
4. TURIZMUSOKTATÁSI HELYZETKÉP A DUNA RÉGIÓBAN

4.1. Turizmusképzés a Bolognai rendszerben

A többciklusú képzési rendszer bevezetésével számos kérdéscsoport, megoldandó probléma alakult ki Európában a felsőoktatási képzési területen és nem utolsó sorban a turizmusképzés területén is. A munkaerő szabad áramlása előirányozta a munkaerők képzettségének összehasonlíthatóságát és mobilitását. Mivel ugyan az Európai Uniónak nincs közös oktatáspolitikája, mégis az oktatási rendszerek mobilitásának növelése elsődleges célként szerepel a tagállamok között. A Bologna-folyamat számos közösségi programot (pl. Socrates, Leonardo stb.) kínál annak vonatkozásában, hogy immár a Duna Régió tagállamai között is egyre inkább átjárhatóbb legyen az oktatás-képzés rendszere.

Hazánkban a közgazdaságtudományi felsőoktatási alapképzésben 2006-ban vezették be a többciklusú (bolognai) képzési rendszer első ciklusaként a „turizmus-vendéglátás” alapképzési szakot a „vendéglátó és szálloda”, valamint az „idegenforgalmi és szálloda” szakok összevonásából. (NAGY E 2011) (4. ábra)

4. ábra: Turizmus-vendéglátás szak kialakulása (saját szerkesztés)

A turizmusképzések a többciklusú képzési rendszerben a gazdaságtudományi képzési területhez, azon belül az üzleti képzési ághoz tartoznak. Az új szak és annak elnevezése felvetik annak a kérdését, hogyan lehet változatlan képzési idő mellett két szakterület ismereteit, kompetenciáit elsajátíttatni a hallgatókkal. Mindezt annak figyelembevételével, hogy az üzleti képzési ágban, és ez is új szemléleti megközelítést jelent, a képzés első része mind a 6 szakra nézve tartalmilag azonos, megadva a szükséges közgazdaságtani, módszertani, társadalomtudományi és üzleti ismereteket és kompetenciákat.

A 2000-es évek közepére indokolttá vált az alapszakon kívül a mesterszak létrehozása. Ekkor a főiskolák és egyetemek között vita alakult ki a mesterképzések tekintetében, hiszen a bolognai képzési rendszer törvényei szerint mesterképzési szak indítása nem kizárólag egyetemhez kötött. Több tárgyalás és vita során a mesterszakos képzés 2006-ban indult meg.

A Bologna-folyamat bevezetése a képzési körülményeket jelentősen befolyásolta a turizmusképzés területén. Elmondható, hogy a duális képzési rendszer fellazult; a főiskolai és egyetemi szektor egymással történő szembenállása és a feszített ütemű kreditrendszer bevezetése nagyobb odafigyelést igényel.

A jövővel kapcsolatban a felsőoktatási törvény újraalkotása miatt sok kérdésre ma nem lehet válaszolni. Az alapfokozat birtokában a turizmus-vendéglátás alapképzési szak kompetenciái szerint a végzettek alkalmasak lesznek: a turisztikai szakterületen jelentkező feladatok és munkakörök ellátására, a turisztikai vállalkozásoknál vezetői feladatok elvégzésére, többnyelvű és különböző funkciójú kommunikációra, nemzetközi turizmussal kapcsolatos feladatok ellátására, valamint az informatikai ismeretek alkalmazására is (KKK 2012).

„A turizmusképzés a hazai felsőoktatásban a FELVI adatai alapján 2012-ben az alábbi képet mutatja (1.táblázat). A felsőfokú szakképzések közül (FSz) 19 felsőoktatási intézmény folytat idegenforgalmi szakmenedzser, 9 felsőoktatási intézmény vendéglátó szakmenedzser képzést. Alapképzés (BA) 15 felsőoktatási intézményben folyik. Mesterképzést (MA) 7 intézmény folytat turizmus-menedzsment szakon.” (NAGY E-HUSZTI Zs 2011) Szakirányú továbbképzéseket (SzT) és tanulói jogviszony melletti szakképzést (mint középfokú oktatást) az országban számos intézmény kínál. A továbbiakban csak a Bachelor illetve Master szintű képzésekkel foglalkozunk.

1. táblázat: Alapképzési- és mesterszakok a turizmusképzésben Magyarországon 2012-ben

Turizmus-vendéglátás alapszak	Mesterszak is
Budapesti Corvinus Egyetem	X
Budapesti Gazdasági Főiskola	X
Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola	X
Debreceni Egyetem	
Eszterházy Károly Főiskola	
Edutus Főiskola	
Károly Róbert Főiskola	X
Kodolányi János Főiskola	X
Miskolci Egyetem	
Nyíregyházi Főiskola	
Nyugat-Magyarországi Egyetem	
Pannon Egyetem	X
Pécsi Tudományegyetem	X
Szent István Egyetem	
Szolnoki Főiskola	

Forrás: A FELVI adatai alapján saját szerkesztés

4.2. Turizmusképzés a Duna Régióban

Ha szorosan a Duna Régiót vesszük alapul a fenti intézmények közül a következők tartoznak bele:

2. táblázat: Alapképzési- és mesterszakok a turizmusképzésben, a Duna Régióban 2012-ben

Turizmus-vendéglátás alapszak	Mesterszak is
Budapesti Corvinus Egyetem	X
Budapesti Gazdasági Főiskola	X
Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola	X
Edutus Főiskola	
Kodolányi János Főiskola	X
Nyugat-Magyarországi Egyetem	
Pécsi Tudományegyetem	X
Szent István Egyetem	

Forrás: A FELVI adatai alapján saját szerkesztés

5. ábra: Turizmusképzési intézmények a magyarországi Duna Régióban 2012-ben (saját szerkesztés)

Ha kitekintünk a külföldi képzésekre, a Duna Régió tekintetében a következő képet láthatjuk (3. táblázat):

3. táblázat: Fontosabb turizmusképzési intézmények a Duna Régióban (Magyarország nélkül), 2012-ben

Turizmus-vendéglátás alapszak	Mesterszak is
Ausztria:	
IMC University of Applied Sciences, Krems	X
MODUL University Vienna, Bécs	X
Szlovákia:	
University of Economics in Bratislava, Pozsony	X
Konstantin Filozófus Egyetem, Nyitra	
Horvátország:	
--	
Szerbia:	
Metropolitan University, Faculty of Sport and Tourism, Novi Sad, Újvidék	
Románia:	
The Bucharest of University of Economis Studies, Bukarest	X
Bulgária:	
International Business School Bulgaria, Szófia	X
International University College, Dobrich	X
Varna Economic University, College of Tourism, Várna	X

Forrás: www.bachelorsportal.eu, www.mastersportal.eu, www.atlas-euro.org alapján saját szerkesztés

Megvizsgálva a Duna Régió menti, főbb turizmusképzési repertoárját megállapítható, hogy hazánk képviseli a legszélesebb körben a turisztikai szakemberképzés lehetőségét.(6.ábra)

6. ábra: Felsőfokú turizmusképzés a Duna Régióban

Forrás: Panoráma Inforégió,37, 27 p.

A vizsgálatunk során felmerült az a kérdés többek között, mi az oka annak, hogy a régióban ilyen csekély arányban és mondhatni elszórtan alakultak ki a turisztikai képzési területek.

Ha csak Magyarország képzési kialakulásának folyamatait tekintjük, az 1990-es évek elején a turisztikai felsőoktatás Budapestre a monopolhelyzetben lévő Budapesti Gazdasági Főiskolára koncentrálódott. Jelentős változások indultak el a 90-es évek közepétől, mely egyrészt Budapesten további felsőoktatási intézmények megjelenését jelentette, másrészt a vidéki Magyarország területén indítottak turisztikai képzéseket. Ezt az expanziós folyamatot a „Bologna” még fel is gyorsította, így mára 15 intézményben folyik turisztikai oktatás, ebből 8 található a Duna Régió szűkebben vett területén. A továbbiakban érdemesnek tartjuk annak a vizsgálatát, hogy milyen arányban és összefüggésben állnak a turisztikai vonzerők, látványosságok a képzési helyekkel. Ehhez további részletekre van szükségünk a turisztikai szakirányokat illetően.

A következőkben összegezzük, hogy intézményenként milyen szakirányúak a turisztikai képzések. (4. táblázat)

4. táblázat: Turizmusképzési szakirányok intézményenként a Duna Régióban

Turizmus-vendéglátás alapszak	Szakirányok
Ausztria:	
IMC University of Applied Sciences, Krems	Sportturizmus, Kulturális turizmus, Egészség- és Wellness turizmus
MODUL University Vienna, Vienna	E-Marketing, Informatika és Turizmus, Esemény és Konferencia Turizmus, Egészség & Wellness Turizmus
Szlovákia:	
University of Economics in Bratislava, Pozsony	nem áll rendelkezésre adat
Konstantin Filozófus Egyetem, Nitra	nem áll rendelkezésre adat
Horvátország:	
-	
Szerbia:	
Metropolitan University, Faculty of Sport and Tourism, Novi Sad	Kulturális turizmus, Szabadidő turizmus, Rekreáció- és Sportturizmus
Románia:	
The Bucharest of University of Economis Studies, Bucharest	Turizmus és Földrajz
Bulgária:	
International Business School Bulgaria, Sofia	Sport, Kulturális
International University College, Dobrich	Vendéglátás
Varna Economic University, College of Tourism, Varna	minden, ami belföldi és nemzetközi
Magyarország:	
Budapesti Corvinus Egyetem	Ökoturizmus, Egészség- és wellness turizmus, kulturális turizmus
Budapesti Gazdasági Főiskola	idegenforgalom és szálloda, vendéglátás és szálloda
Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola	Térségi turizmusmenedzsment, Egészség-, Hivatásturizmus, Gasztronómia, Szabadidő, Rekreáció, Animáció
Edutus Főiskola	Turisztikai termékmenedzsment, Szálloda menedzsment
Kodolányi János Főiskola	Szállodaszervezés, Vendéglátás szervezés, Turisztikai termékek és vállalkozások
Nyugat-Magyarországi Egyetem	Idegenforgalmi és szálloda, Turizmus és vendéglátás
Pécsi Tudományegyetem	Borturizmus, Térségmenedzsment
Szent István Egyetem	Animáció szervező menedzser, Konferencia-szervező menedzser

Forrás: Intézményi honlapok alapján saját szerkesztés

A fenti táblázatban jól látható a turizmusoktatás sokrétősége. Néhány hazai intézményben még megtalálható a „Bologna” előtti időszakra jellemző képzési forma, mint szakirány (Idegenforgalmi és szálloda, Turizmus és vendéglátás). Azonban jellemzően minden intézmény kihasználja a rendelkezésre álló adottságokat, sajátos profilt kovácsolva ezzel saját képzésének. Arra a kérdésre, hogy ahol nem folyik turisztikai képzés a Duna Régió területén és miért nem folyik, nehéz a fenti adatokból választ adni. Azokban az országokban, ahol a tengerpart a fő turisztikai célpont, ott az idegenforgalomhoz kapcsolódó képzések is nagyrészt a tengerhez közeli nagyobb településekhez orientálódtak, ezért e tekintetben a Duna régió alulmarad. Példaként említve Horvátországot, ahol Opatija tekinthető az idegenforgalmi képzések centrumának, amely település a tengerparton található.

A következőben ellensúlyként szeretnénk a turisztikai vonzerőket feltérképezni, amely tényezőkre támaszkodva belátható majd, hogy a Duna Régió a turizmusoktatás terén hiányos településeit miként

lehetne fejleszteni. Ezzel kapcsolatosan fontos megjegyezni és figyelembe venni az együttműködés és mobilitás fontos kritériumait, valamint a Duna Stratégia célkitűzését az oktatással kapcsolatosan: „jó oktatási rendszerrel és számos egyetemmel rendelkezik, az oktatási intézmények minősége azonban általában eltérő. Az oktatásnak és a képzésnek a munkaerő-piaci igényeket kell kiszolgálnia; a diákok régió belüli mobilitását is támogatni kell,” (A DUNA RÉGIÓ STRATÉGIA 2012)

5. A VONZERŐK MEGJELENÉSE ÉS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK A TURIZMUSKÉPZÉSBEN

A turisztikai képzéseket célszerű a vonzerőkre támaszkodva fejleszteni. A következő táblázat a teljesség igénye nélkül magában foglalja, egyúttal javaslatot tesz arra vonatkozóan, hogy a vizsgált régióban a turisztikai vonzerőkre, látványosságokra és értékekre alapozva hogyan lehet kialakítani, illetve továbbfejleszteni a felsőfokú turisztikai képzési szakirányokat.

5. táblázat: A turisztikai vonzerők és a turisztikai képzések fejlesztési lehetőségei a Duna Régióban

Turizmus-vendéglátás alapszak	Turisztikai vonzerők az egyetemi régióban	Szakirány fejlesztési lehetőségek a vonzerőkre támaszkodva
Ausztria:		
IMC University of Applied Sciences, Krems	a melki apátság, Duna-ártér Nemzeti Park (Donauen), a Zurányi tölgyes és legelő természetvédelmi terület a Miklóshalmi sztyepp természetvédelmi terület,	Kulturális- és örökségturizmus Ökoturizmus Aktív turizmus (pl. kerékpározás, evezés, kajakozás, túrázás)
Szlovákia:		
University of Economics in Bratislava, Pozsony	gazdag gyógy- és termálvizekben, Nagymegyer	Gyógyturizmus Ökoturizmus Aktív turizmus
Konstantin Filozófus Egyetem, Nyitra	gazdag gyógy- és termálvizekben, Komárom a Lahóti-mocsarak a Kis-Kárpátok tájvédelmi körzet, a Duna-Ipoly Nemzeti Park,	
Szerbia:		
Metropolitan University, Faculty of Sport and Tourism, Újvidék	a Velika Remeta, a krusedoli kolostor Galambóc várába,	Kulturális- és örökségturizmus Vallási turizmus Aktív turizmus
Románia:		
The Bucharest of University of Economis Studies, Bukarest	gazdag gyógy- és termálvizekben, Dunaszerdahely, a Kazán-szoros (amely az Al-Duna legszebb része), az 1971-ben épült Vaskapu-erőmű, a Duna-delta	Gyógyturizmus Ökoturizmus
Bulgária:		
International Business School Bulgaria, Szófia	a vidini Baba Vida Erőd a lenyűgöző sziklamonostor Ivanovóban	Kulturális- és örökségturizmus Ökoturizmus Gyógyturizmus Aktív turizmus
International University College, Dobrich	a Ruszenszki Lom Nemzeti Park	Kulturális turizmus

Magyarország:		
Budapesti Corvinus Egyetem	régészeti leletek, gazdag gyógy- és termálvizekben, sokszínű kulturális hagyományok, Dunakanyarban és a Ráckevei (Soroksári) Duna-ág, kulturális örökségben gazdag városi központok (Esztergom, Visegrád, Kalocsa, Baja), az esztergomi bazilika a visegrádi fellegrárba, a budai várba	Kulturális- és örökségturizmus Gyógyturizmus Ökoturizmus Aktív turizmus Bor és gasztronómia
Budapesti Gazdasági Főiskola		
Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola		
Edutus Főiskola	régészeti leleteket találtak Szőnyben, Nyergesújfalun, a Komáromi erődrendszer	
Kodolányi János Főiskola		
Nyugat-Magyarországi Egyetem	régészeti leletek, gazdag városi központok (Győr, Komárom)	
Pécsi Tudományegyetem	kulturális örökségben gazdag városi központok (Kalocsa, Baja) kiterjedt hegyvidéki erdősegei és világhírű nagyvad-állománya (Gemenc, Béda-Karapancsa), tájtermékei (bogyósok, kalocsai paprika), tradicionális borvidékek (Pannonhalmi, Ászár-Neszmélyi, Etyek-Budai, Tolnai, Szekszárdi, Mecsekaljai, Hajós-Bajai, Kunsági), a Gemenc, a Duna-Dráva Nemzeti Park,	

Forrás: Saját szerkesztés

A táblázatból kiolvashatók azok a szakirány fejlesztési lehetőségek, amelyek alapot adhatnak arra vonatkozóan, hogy a térségben konkrétan mely területeken lehetne a képzési repertoárt bővíteni. Kiemelt jelentőségű szakirányok lehetnek az ökoturizmus megjelenése pl. Ausztriában és Romániában. A falusi turizmust a szerb képzésben, míg az aktív turizmust a szlovák képzésekben tartjuk indokoltnak fejleszteni a meglévő turisztikai sajátosságok tekintetében.

További fejlesztési lehetőségként érdemes lehet földrajzilag tágabb területeket is vizsgálni. Ha nem csak a tanulmányban megjelölt szűken vett Duna menti képzéseket térképezzük fel, hanem kiterjesztjük vizsgálataink a Duna Régió Stratégiában szereplő más nemzetek felé is, számos, nagy jelentőséggel bíró intézményt is besorolhatunk, úgymint az Ungvári Állami- és Nemzeti Egyetemet és a Munkácsi Főiskolát példaként említve. Könnyen belátható az a tény, hogy a régió együttműködésében szereplő államok intézményeinek közös érdeke, hogy a képzési együttműködést is fejlesszük. Ennek megvalósításához reális lehetőségeket kínálnak a Bologna rendszerben működő oktatói és hallgatói mobilitási programok (Erasmus). Viszont ha a gazdasági és pénzügyi érzékenységet tekintjük, jó megoldási lehetőségként szolgál a korunk információs társadalmában nagy hatékonysággal fejleszthető távoktatási rendszerek bevezetése. Az e-learning oktatásmódszertani szempontból is olyan megoldásokat kínál, amely egyértelműen megoldja a földrajzi távolságok problematikáját. Ez további kutatási, felmérési igényeket generál, amely minden bizonnyal megkönnyítené a nemzetek közötti együttműködéseket.

ÖSSZEFOGLALÁS, TOVÁBBFEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK

Az oktatás és a turizmus ágazatai, intézményei között szoros kapcsolat figyelhető meg, hiszen a turizmus kínálati elemeinek a hasznosításához nélkülözhetetlen a szakmailag jól felkészült, nyelveket beszélő humán erőforrás. A szakmai utak, tanulmányok során az oktatók és a diákok is rengeteg tapasztalatot és tudást szerezhetnek, új kultúrákat ismerhetnek meg, amelyeket munkájuk során hasznosítani tudnak. Ilyen programok például az Erasmus, a CEEPUS és a Visegrádi Stratégiai Program, amelyek fejlesztése és új programok, oktatási együttműködések kialakítása a jövőben mindenképpen szükséges.

A hazai turizmusoktatás az utóbbi években jelentős átalakuláson ment keresztül, amelynek a FOKSZ-ok 2013. szeptemberi bevezetésével egy új fázisa kezdődik el. Azonban a Turizmus-vendéglátás alapképzési szakkal összefüggésben is még számos olyan kérdés van, amelyre nem tudunk válaszolni a jövőt illetően. Arra a kérdésre, hogy hogyan fogja az oktatás kellő hatékonysággal felkészíteni a hallgatót a munkaerőpiacra történő kilépésre, valamint a következő ciklusban való tanulás folytatására és mindezt legfőképp vonatkoztatva a Duna Régió területére, további kutatások adhatják meg a kellő választ és megoldást. Szükségesnek tartunk egy alapos munkaerő-piaci felmérést a turizmusban dolgozók számáról, képzettségéről valamint egy pontos, mindenre kiterjedő, részletes vizsgálatot a turisztikai vonzerőkről, amelyek kulcsfontosságú szerepet töltenek be a felsőfokú képzés tartalmi repertoárjában. Ezek nélkül nem tudjuk igazán kialakítani a megfelelő tartalmú képzési rendszert és nem valósítható meg a régió egységes, egymással harmóniát képező intézményeinek együttműködése. Végezetül vizsgálataink a következő fejlesztési lehetőségeket indokolják:

- Duna Régió turisztikai vonzerőire alapuló oktatás a felsőfokú képzésekben, egyetemeken, szakirányok bővítésével,
- Az egyes turisztikai desztinációkban az ott jelen levő vonzerőkre alapuló oktatás szükséges, mivel gyakorlati hely itt biztosítható a diákok számára,
- A képzések „gyakorlatiasabbá” tétele tanszállodák, tantertermek létesítésével,
- Megvalósítási lehetőségként földrajzilag távolabbi intézmények összefogása, ezáltal a képzések módszertani egységesítése az egyéni sajátosságok figyelembe vételével,
- Mind a hallgatói, mind az oktatói mobilitás növelése a hatékonyabb és élményszerű oktatás érdekében,
- Technikai megvalósítási stratégia kidolgozása válik indokolttá (e-learning rendszerek bevezetése, egységesítése és összehangolása),
- A nyelvtanulás folyamatos ösztönzése, fejlesztése, támogatása, mivel a turizmusban dolgozók számára két vagy három idegen nyelv megfelelő színvonalon történő ismerete nélkülözhetetlen.

Összefoglalva a fentieket megállapítható, hogy mind a turizmus, mind az ahhoz tartozó felsőfokú oktatás fenntartható fejlődéséhez elengedhetetlen feltétel, hogy egymással szoros kontextusban kezeljük azokat.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BIZUBOVÁ Mária – KOLLÁR Dániel – LACIKA Ján – ZUBRICZKY Gabriel 2000: *A szlovák – osztrák – magyar Duna mente*. Dajama, Bratislava 351 p.
- EURÓPAI Bizottság 2010: *Az Európai Unió Duna régióra vonatkozó stratégiája*. Brüsszel, 16p.
- EURÓPAI Bizottság Regionális Politikai Főigazgatóság 2011: *A Duna Régióra vonatkozó közös európai stratégia*. Panoráma Inforégió, 37. 28 p.
- EUROPEAN COMMISSION 2010: *Action Plan (European Union Strategy for the Danube Region)*. Brussels, 89p.
- LE BAS Tom (szerk.) – ILLÉS Róbert (ford.) 2008: *Románia. Nyitott szemmel*. Kossuth Kiadó ZRt, Budapest, 384 p.
- NAGY ENIKŐ – HUSZTI ZSOLT 2011: *Scenes of tourism education*. In: DOMBAY STEFAN - MAGYARI-SÁSKA ZSOLT (szerk.) *The role of tourism in territorial development: IV. International Conference*, Presa Universitară Clujeană, Gheorgheni, Románia, 307-317.pp.
- PÁLFY KATALIN (szerk.) 2002: *Látnivalók Magyarországon*. Well-Press Kiadó, Miskolc. 948 p.
- SÁRDY ANNA 2009: *A Duna-menti turizmus hazai és nemzetközi dimenziói*. In: *Falu-Város-Régió (1)*. pp. 16-20.
- STANNARD DOROTHY (szerk.) – COOPER ESZTER (ford.) 2011: *Bulgária. Nyitott szemmel*. Kossuth Kiadó ZRt. Budapest. 304 p.
- SZABÓ BARNABÁS – RÓZSA GYULA 2004: *A Duna*. Népszabadság Rt., Budapest. 171 p.

Internetes források

A Duna Régió stratégia <http://dunaregiostrategia.kormany.hu/dokumentumok>

Find and Compare Bachelor's in Europe <http://www.bachelorsportal.eu/students/browse/programme/20126/hospitality-management.html>

Find and Compare Masters's in Europe www.mastersportal.eu

KKK: A turizmus-vendéglátás képzési és kimeneti követelményei www.nefmi.gov.hu/kkk

Kormányzati Kommunikációért Felelős Államtitkárság: Úszó konferencia a dunai turizmusról - elindult a Duna Régió Stratégia végrehajtása www.fidesz.hu

Minden, ami felsőoktatás http://www.felvi.hu/kereso!/Kereso/index.php?search=turizmus&search_select=2

NAGY E 2011: *A hazai felsőfokú turizmusoktatás kialakulása* www.e-tudomany.hu 2011, 4

The Association for Tourism and Leisure Education (ATLAS) www.atlas-euro.org

Visegrádi Alap http://visegradfund.org/grants/standard_grants/

CEEPUS <http://www.ceepus.info/>